

KIPOREZAC BIZJAK U CRKVAMA HRVATSKOG ZAGORJA

Vlasta Zajec

Jakov Bizjak: Kipar i pozlatar
Galerija dvorca Oršić, Gornja Stubica
12.10.-20.11.2006.

Autorica izložbe: Irena Kraševac
Autor fotografija: Milan Drmić

Već nekoliko godina galerija gornjostubičkog dvorca Oršić udomljuje izložbe posvećene sakralnoj umjetničkoj baštini Hrvatskog zagorja, omogućavajući široj stručnoj javnosti i lokalnoj publici - njezinim neposrednim korisnicima i baštinicima - uvid u kakvoću i raznovrsnost, ali i stanje u kojem se ta građa nalazi. Nizu izložbi posvećenih pretežno baroknim spomenicima koji brojnošću i kakvoćom dominiraju mnogim sakralnim interijerima sjeverozapadne Hrvatske pridružila se ove jeseni izložba koja je predstavila jednog autora 19. stoljeća - kipara i pozlatara Jakova Bizjaka. Tridesetak skulptura, uz fotografije oltara na

kojima su smještene, predstavile su autora dosad poznatog samo najužem krugu stručnjaka koji su se bavili sakralnom umjetnošću Hrvatskog zagorja, Međimurja i Podravine, područja na kojima je majstor zastupljen svojim djelima.

Bizjaka je u stručnu literaturu uvela Doris Baričević, nezaobilazno ime u proučavanju barokne skulpture sjeverne Hrvatske, a potanje ga je obradila autorica izložbe Irena Kraševac u okviru disertacije posvećene neostilskoj sakralnoj skulpturi i oltarnoj arhitekturi te tijekom rada na umjetničkoj topografiji

Krapinsko-zagorske županije, obogativši njegov umjetnički profil novim atribucijama i procjenom njegove važnosti u kontekstu sakralne skulpture 19. stoljeća u sjeverozapadnoj Hrvatskoj.

Razmjerno brojna signirana i datirana te suvremenim svjedočanstvima evidentirana djela omogućila su ocrtavanje zanimljivog opusa tog kipara i pozlatara, graditelja oltara i obnovitelja crkvenog namještaja. Bizjakov rad, kako ističe autorica, ne prelazi okvire solidnog umjetničkog obrta, no u kontekstu sakralne skulpture i oltaristike druge polovice 19. stoljeća na području sjeverozapadne Hrvatske on se profilira kao najizrazitija autorska osobnost. Podrijetlom iz Primorja, Bizjak je kiparski i drvorezbarski zanat vjerojatno ispekao u Sloveniji, doselivši se zatim u Zagreb 1858., da bi se 1862., očigledno privučen dobrim pos-

lovnim prilikama, skrasio u Krapini. U zanimljivom autorskom tekstu "kiporesca" Bizjaka objavljenom 1864. u *Katoličkom listu* i u cjelini otisnutom u katalogu izložbe majstor "slavnom občinstvu" oglašava svoje usluge, objavljujući "osobito velečastnoj gospodi župnikom, da sam im glede kiporezbarstva, gradjenja žrtvenikah, pozlaćivanja i iliarstva (Thonbildneri) uvijek gotov na njihovu službu", domaćući da je spreman prihvatiti i isplatu u rata-ma.¹ U istom su časopisu tijekom naredna dva desetljeća u više prigoda tiskani članci zadovoljnih Bizjakovih naručitelja, uglavnom župnika koji hvale i preporučuju njegov rad, gdjekad s ponosom ističući da se radi o domaćem umjetniku. Popularnosti i dobrom odjeku Bizjakova rada nesumnjivo je pridonijelo njegovo tradicionalističko stilsko usmjerenje, u najvećoj mjeri određeno baroknim i klasicističkim nasljeđem 18. stoljeća. Više nego u nostalgичnom okretanju prošlosti svojstvenom razdoblju neostilova u kojem djeluje, njegovi radovi svjedoče o kontinuitetu i još uvijek živoj tradiciji baroknog izričaja koji u provinciji u klasicistički "ohlađenim" inačicama perzistira i dobrim dijelom 19. stoljeća. Majstor takva senzibiliteta pokazao se vrlo prikladnim izborom za obnovu starih baroknih oltara, čega se, sudeći prema sačuvanim radovima, Bizjak često prihvaćao. Tankočutnim prekrajanjem i nadograđivanjem baroknih oltara te nenametljivim pridodavanjem vlastitih elemenata, temeljenim na poštivanju tradicionalnih oblika, Bizjak je uspješno usklađivao staro i novo.

Odmjerenost i diskretnost svojstvene Bizjakovim "restauratorskim" zahvatima kao da su

¹ IRENA KRAŠEVAC, Jakov Bizjak, kipar i pozlatar, Gornja Stubica, Muzeji Hrvatskog zagorja, Muzej seljačkih buna, 2006., 31.

se preslikale i na izlagačku koncepciju koju odlikuju jednostavna, gotovo minimalistička rješenja. Izbor radova ograničio se na Bizjakove skulpture iz deset crkava s područja Krapinsko-zagorske županije. Izložena djela popraćena su samo kratkom legendom i fotografijom oltara, odnosno izvornog konteksta skulptura u crkvenim interijerima. Podaci o autoru i njegovu djelu te njihova interpretacija rezervirani su isključivo za katalog. Oskudnu uporabu muzeografskih pomagala opravdava razmjerno skučen i ne osobito prikladan prostor galerije koji na taj način nije pretrpan, a izložba je svedena na elementarnu prezentaciju Bizjakovih djela, pa se svladava s lakoćom i užitkom primarnog odnosa s djelom. Ipak, budući da je riječ o prvom opsežnijem predstavljanju autora, ne bi bilo naodmet da se, makar nauštrb pokojeg eksponata, postavilo nekoliko panoa s podacima o umjetniku i njegovu značenju ili da se primjerice uz pomoć karte prikazala gustoća i rasprostranjenost njegovih sačuvanih i dosad prepoznatih radova, osobito zato što velik broj sačuvanih radova i dug vremenski raspon djelovanja predstavljaju važne premise valorizacije Bizjakova djela.

U publikaciji koja prati izložbu, zapravo prvoj kiparevoj monografiji, uz uvodni tekst autorice tiskani su katalog oltara na kojima se nalaze izložene Bizjakove skulpture te popis izloženih djela s kratkom zabilješkom o tehnici, dimenziji, dataciji i provenijenciji. Uvodni tekst daje sliku sakralne umjetnosti 19. stoljeća u sjeverozapadnoj Hrvatskoj unutar koje, između uvezenih djela priznatih stranih umjetnika i skromnih radova lokalnih majstora, bogata produkcija domaćeg oltarista i "kiporesca" Bizjaka predstavlja iznimnu pojavu. Interpretacija njegova kiparskog izraza zasniva se uglavnom na usporedbi s paradigmom barokne

skulpture, što nalazi opravdanje u već istaknutoj činjenici da se Bizjak u svom radu otvoreno oslanja na bogatu tradiciju prethodnog stoljeća. Reprodukције kojima je opremljen katalog praćene su vrlo iscrpnim opisima oltarnih cjelina. Budući da se dijelom radi o prebrojenim starijim baroknim oltarima, nerijetko i s ponekim starijim kipom, čini nam se da bi sažimanje opisa i jače fokusiranje na Bizjakov udio dalo na preglednosti i ujedno omogućilo povećanje prostora za reprodukcije, osobito detalja skulpture. Tako bi se svi zainteresirani, osobito budući istraživači, imali priliku potanje upoznati s osobitostima autora-va kiparskog rukopisa.

Izložena građa dvosmjerno je otvorila pitanja restauracije i konzervacije - s jedne strane Bizjakovih intervencija u barokne oltare, koje nam se s obzirom na vrijeme u kojem je djelovao čine prilično korektnim i uspješnim, a s druge zahvata na Bizjakovim djelima, prikazanim na izložbi u širokom rasponu od profesionalnih i korektnih do potpuno neadekvatnih i degradacijskih. Iako sva izložena djela potječu iz crkava i oltara koji su u funkciji, zamijećen je slab odziv svećenstva, njihovih neposrednih kuratora, na otvorenje izložbe. To je, nažalost, simptom često nedovoljne komunikacije između vlasnika i baštinka djela i struke te uglavnom završava za djelo lošim, nerijetko i nepopravljivim posljedicama. Velika je šteta da je zbog financijskih ograničenja ovog puta izostala i mogućnost organizirana prijevoza iz Zagreba na otvorenje izložbe, što će zasigurno znatno umanjiti njezin odjek među stručnom publikom. Pomnije proučavanje Bizjakova opusa tek predstoji, no izložbom je napravljen prvi veći korak u njegovoj prezentaciji i udaren temelj budućim istraživanjima. Prikazujući jedan segment

rada majstora koji unatoč bogatom opusu dosad još nije dobio ni natuknicu u našim likovnim enciklopedijama, autorica je pridonijela obogaćivanju slike našeg kiparstva 19. stoljeća,

razdoblja za čiju se primjerenu valorizaciju, kao i zaštitu i obnovu sačuvanih djela iz tog vremena, strastveno zalaže.